

תוכן עניינים

1. מבוא 2
2. צד עסקי 3
3. הצגת הפרסומים הכוזבים בנושא איכות הסביבה 8
4. דיון מוסרי – חקיקה ומגבלותיה 16
5. סיכום 24
- רשימת מקורות 25

1. מבוא

שש חברות האנרגיה הגדולות בעולם מבחינה כספית כוללות את BP, Exxon Mobil, Chevron, Royal Dutch Shell, ConocoPhillips, Total. כל אחת מהחברות הללו מחזיקה בעשרות אלפי בארות נפט ובעשרות בתי זיקוק עצומים בגודלם בכל העולם. נכסים אלו מתורגמים להכנסות שנתיות של מאות מיליארדי דולרים בעבור כל חברה (על כך יורחב רבות בעבודה). במקביל, חברות האנרגיה הללו היו אחראיות על אסונות הטבע מעשי אדם מהחמורים ביותר בעולם שבהם נפט גולמי נשפך ללא בקרה לחופי הים, לקרקעות, למי התהום ופגע בבעלי חיים באזורים רבים בעולם בהם פועלות החברות.¹ אולם, אותן החברות מתגאות במקביל בפרסומים סביבתיים שנויים במחלוקת המציגים את החברות ככאלה שמקדמות שימוש באנרגיות נקיות. פעילות זו קרויה בשפה המקצועית Greenwashing – טיוח ירוק.²

דוגמאות לטיוח ירוק כוללות בין היתר את העובדה כי כלל ששת חברות האנרגיה הגדולות מפנות כולן ביחד פחות מ-1% מהכנסותיהן לקידום השימוש באנרגיות נקיות יותר, וזאת בעודן מטעות את הציבור ומציגות דימוי לכך שהן חברות המקדמות שימוש באנרגיות נקיות.³ החברות עוסקות בהפצת פרסומות בתקשורת העולמית שבהן הן מוצגות ככאלה שעושות שימוש ומקדמות אנרגיה נקיה, ואילו בדוחות כספיים של החברות מוצגים מסרים של שימוש באנרגיה ירוקה, והדגשת היחסים ההדוקים בין החברה, הקהילה והסביבה.⁴ ישנם חוקים רבים במערב שאוסרים על הטעיית הולכת שולל ואיסור מרמה והונאה מצד תאגידים מסחריים, כך שטיוח ירוק עשוי להיות מוגבל על פי החוקים המגוונים. אולם נידמה כי חברות האנרגיה ממשיכות לעסוק בטיוח ירוק בעודן יוצרות נזקים סביבתיים.⁵ **שאלת המחקר:** כיצד ניתן להפחית את תופעת "הטיוח הירוק" בקרב תאגידים בדגש על חברות אנרגיה?

במחקר זה אתמקד בשלוש חברות אנרגיה גדולות - BP, Chevron ו-Exxon Mobil, שמצד אחד הן היו אחראיות על מחדלי סביבה מהחמורים ביותר שהכיר המין האנושי בתחום תעשיית הנפט, אך מצד שני חברות אלו עדיין עסקו בטיוח ירוק במטרה לשפר את המוניטין שלהן. במסגרת המחקר אבחן את תפקידו של החוק להפחתה וביטול הטיוח הירוק במסגרת חקיקה בארה"ב משום שחברות Exxon Mobil ו-Chevron הינן אמריקניות, והן חקיקה באיחוד האירופאי ובמדינות ה-OECD, משום שחברת BP הינה חברה בריטית ושלושת החברות משויכות למדינות החברות בארגון ה-OECD.

Arruda, G. M. (2014). Global governance, health systems and oil and gas exploration. *International Journal of Law and Management*, 56(6), pp. 448-449.

Pizzetti, M., Gatti, L., & Seele, P. (2019). Firms talk, suppliers walk: analyzing the locus of greenwashing in the blame game and introducing 'vicarious greenwashing'. *Journal of Business Ethics*, 170(1), p. 22.

NS Energy. (2020). *How the six major oil companies have invested in renewable energy projects*.
https://www.nsenegybusiness.com/features/oil-companies-renewable-energy

Kassinis, & Panayiotou. (2018), pp. 35-39.

Client Earth. (2019). *Complaint against BP in respect of violations of the OECD Guidelines*. PP. 6-7, 16.
https://www.oecdwatch.org/wp-content/uploads/sites/8/dlm_uploads/2021/03/NCP%20Complaint%20-%20ClientEarth%20v%20BP%20-%20

2. צד עסקי

פרק זה יתאר את הרקע הכלכלי של שלוש חברות אנרגיה בינלאומיות בולטות שיהיו במיקוד המחקר, ושעוסקות בטיוח ירוק במהלך פעילותן העסקית. שלוש חברות האנרגיה שנבחרו הן BP, Exxon Mobil ו-Chevron, ומדובר על שלוש חברות מערביות שפועלות במדינות רבות בעולם, במטרה לנצל את משאבי האנרגיה המצויים בטבע כמו גז ונפט. הבחירה בשלושת החברות הללו מבוססת על השילוב של גודלן של החברות הנחשבות לגדולות בעולם בתחומן, הן שלוש חברות מערביות הכפופות לחוקי סביבה המאומצים על ידי המדינות המערביות, ושלושת החברות היו מעורבות במשברים סביבתיים חמורים בזמן כזה או אחר. הפרק יתאר רקע היסטורי קצר עבור כל חברה, עיקר פעילותה העסקית, הכנסות ונתונים מסחריים נוספים.

BP - British Petroleum

חברת BP - חברת הנפט הבריטית, הוקמה בשנת 1909 במסגרת תהליכי גילויי הנפט באיראן בסוף המאה ה-19. גילוי מרבצי הנפט הגדולים באיראן הובילו יזמים אירופאים לאזור כולל בין היתר כורה הזהב הבריטי - ויליאם נוקס ד'ארסי. בהגיעו לאזור איראן, הקים ד'ארסי את חברת הנפט האנגלו-פרסית. בעקבות מלחמת העולם הראשונה שפרצה בשנת 1914, ממשלת בריטניה סיפקה לד'ארסי מענקים בהיקף של 2 מיליון לירות שטרלינג במטרה לרכוש חלק ממניות החברה ולשלב נציגי מדינה בחברה שידאגו לאינטרסים של המדינה בעת הלחימה. בכך החברה הפכה לשילוב של חברה ממשלתית בבעלות פרטית, אך הנוכחות של נציגי המדינה בחבר הדירקטוריון הבטיח כי החברה תקבל עדיפות באספקת הנפט לצי הבריטי. בתוך זמן קצר נחתם חוזה בין החברה לצי הבריטי שבו הבטיחה החברה לספק כ-40 מיליון חביות נפט לצי בין השנים 1914-1934. עסקיה של החברה התרחבו גם מעבר לצי הבריטי תוך כדי שהחברה סיפקה נפט למדינות כמו בלגיה, דנמרק, נורבגיה, צרפת, איטליה, אוסטרליה, הולנד, וגרמניה.⁶

בשנת 1927, החברה הצליחה להפיק כ-100,000 חביות ביום; ובראשית שנות ה-50 החברה הצליחה להפיק כבר מעל 650,000 חביות נפט ביום. מהומות שהתרחשו באיראן בין השנים 1951-1954, הובילו את החברה לנטוש את המדינה ולעבור לשאיבת נפט במדינות הסמוכות כמו עיראק וכווייט. עזיבתה של החברה את איראן הובילה בשנת 1954 לשינוי שם החברה המוכר כיום תחת השם - British Petroleum. היעדר היציבות הפוליטית והביטחונית במזרח התיכון דחף את החברה לעסוק בחיפוש וזיקוק נפט באזורים אחרים בעולם כמו פפואה גינאה החדשה, מלטה, אוסטרליה, ניגריה, אלסקה, הים הצפוני ועוד. במקביל החברה עסקה בכריה של משאבי אנרגיה אחרים כמו גז ופחם באוסטרליה, קנדה ודרום אפריקה.⁷

Cumo, C. (2014). British Petroleum (BP). In X. Li & M. Molina (Eds.), Oil: A Cultural and Geographic 9
Cummo, (2014), pp. 30-31. 7